

Dossier: Antibioticareductie bij vleeskuikens en moederdieren

Volgens het sectorconvenant met de overheid zou het gebruik van antibiotica in de diergeneeskunde met 50% moeten dalen tegen 2020. In 2017 werd een daling gerealiseerd van 25,9% ten opzichte van 2011. Er is dus nog veel werk aan de winkel. Bedrijven kunnen hun antibioticagebruik verminderen door ziektes te voorkomen en vooral door een goede bioveiligheid te hanteren. In dit dossier gaan we dieper in op het verminderen van antibiotica bij vleeskuikens en moederdieren. We spraken met Laurien Van Heupen van het antibioticamonitoringssysteem AB Register en Lien Lefevre van het kwaliteitslabel Belplume. We gingen ook kijken welke inspanningen moederdierenhouder John Debaene (Geluwe) en vleeskuikenhouder Bart Bax (Weelde) leveren om het antibioticagebruik op hun bedrijf nog verder terug te dringen.

Pluimveehouderij | Ziektes voorkomen

AB Register brengt antibioticagebruik in kaart

Het lastenboek van Belplume verplicht alle aangesloten pluimveehouders en broeierijen om het antibioticamonitoringssysteem AB Register te gebruiken. Het systeem geeft de veehouders en de dierenartsen een uniek inzicht in het antibioticagebruik per bedrijf en creëert een vergelijkingsbasis voor bedrijven onderling. Het is een uniek hulpmiddel om het antibioticagebruik op de bedrijven nog verder te verminderen.

Jan Van Bavel

Antibioticaresistentie, waardoor bepaalde soorten antibiotica hun werkzaamheid verliezen, is een wereldwijde bedreiging voor onze gezondheid. Om een verdere selectie en verspreiding van deze resistentie te voorkomen, moeten we het gebruik van antibiotica bij mensen zowel als dieren drastisch verminderen. De vzw AB Register werd eind 2017 door de kwaliteitsborgingssystemen Belpork (varkens), Belplume (pluimvee) en IKM-Vlaanderen (melkvee) opgericht als een overkoepelende structuur die met het AB Register het antibioticagebruik binnen de veehouderij in kaart wil brengen met het oog op een oordeelkundig en duurzaam antibioticabeleid.

Laurien Van Heupen, coördinator van AB Register legt uit: "In 2016 ging er een sectoroverschrijdende samenwerking van start tussen Belpork (de beheerder van het Certus-kwaliteitslabel) en Belplume. Als gevolg daarvan werd het AB Register midden 2017 uitgerold naar de pluimveesector. Het AB Register wordt nu vier keer per jaar automatisch gekoppeld aan het nationale datacollectiesysteem Sanitel-Med voor varkens, braad- en legkippen." De ingezette antibioticum- en ▶

zinkhoudende producten (dus geen dieraantallen) van het voorgaande kwartaal worden zo doorgegeven aan Sanitel-Med.

Lien Lefevre, coördinator van Belplume: “Belplume engageert zich voor een antibioticareductie op alle pluimveebedrijven, niet alleen de wettelijk verplichte (vlees- en legkippen). Sanitel-Med gebruikt gegevens over de maximale capaciteit, maar Belplume heeft daar geen zicht op. Daarom vragen we aan de broeiers om de loten van de kuikens te registreren op de pluimveebedrijven. Elk opgezet lot heeft een uniek lotnummer, een soort barcode, met daarachter de gegevens van het lot (aantal dieren, opzetdatum ...). De dierenarts selecteert dat specifieke lot en registreert hoeveel antibiotica ingezet werden. Doordat het AB Register weet hoeveel antibiotica gebruikt werden en hoeveel dieren behandeld werden, kan men het gebruik bij de producenten met elkaar vergelijken.”

De pluimveerapporten van Belplume zijn een belangrijk instrument in de bedrijfsbegeleiding.

Gedeelde verantwoordelijkheid

De eindverantwoordelijkheid over de correctheid van de gegevens ligt bij de pluimveehouder. “Een pluimveehouder die toetreedt tot Belplume krijgt informatie over het lastenboek én een leidraad voor het aanmelden bij het AB Register, want alle leden van Belplume nemen automatisch deel aan het AB Register”, zegt Lien. Die leidraad is een kort stappenplan waarmee de pluimveehouder later eenvoudig zijn gegevens kan controleren. “In 2016 hebben de dierenartsenverenigingen mee het convenant ondertekend voor

de samenwerking van de overheid en de sectorpartners om het antibioticagebruik in de dierlijke sector te verminderen”, aldus Laurien. Veel pluimveedierenartsen kenden het systeem al uit de varkenssector en de gespecialiseerde pluimveedierenartsenpraktijken Degudap en Galluvet waren betrokken bij de start van het AB Register. “Het feit dat de Vlaamse Dierenartsenvereniging (VDV) in de raad van bestuur van Belplume zit, helpt ook bij hun betrokkenheid”, zegt Lien.

Hulpmiddel

“Via de periodieke pluimveerapporten die Amcra (het kenniscentrum inzake antibioticagebruik en resistentie bij dieren) genereert, kunnen we de evolutie van het antibioticagebruik in de sector in kaart brengen”, vervolgt Lien. “AB Register licht de pluimveehouders via e-mail in wanneer hun rapport beschikbaar is”, stelt Laurien. “Ook dierenartsen kunnen de rapporten bekijken van de veehouders die hen een volmacht gaven. Die rapporten zijn een heel belangrijk instrument in de bedrijfsbegeleiding, want de veehouder kan aan de hand daarvan met zijn bedrijfsdierenarts het antibioticagebruik op zijn bedrijf bespreken. Daarbij kunnen ze ook algemene maatregelen zoals bioveiligheid en de bedrijfsvoering (stalklimaat, ventilatie, vaccinatie ...) onder de loep nemen.” De pluimveehouders kunnen zo pijnpunten op hun bedrijf aanpakken en op een ijkpuntfiguur zien hoe hun collega's het doen. “We proberen hen extra te motiveren om het AB Register te beschouwen als hulpmiddel, want zo kunnen ze zwart op wit hun lage verbruik bewijzen”, aldus Lien. “Na een analyse en evaluatie van het eerste rapport, dat eerstdaags verwacht wordt, willen we een actieplan opstellen om het antibioticagebruik bij grootgebruikers te verminderen.” ■

 www.abregister.be

AB Register in cijfers

Pluimveehouders die lid zijn van Belplume zitten automatisch in het AB Register.

931
pluimveehouders met Belplumecertificaat

3
vrijwillige (niet-Belplume) pluimveehouders

16
broeierijen

17
pluimveedierenartsenpraktijken

55
pluimveedierenartsen

Laurien Van Heupen (links op de foto) en Lien Lefevre, coördinatoren van respectievelijk AB Register en Belplume.

Optimale bioveiligheid en kuikenkwaliteit

John Debaene en Annelies Vanraes hebben in het West-Vlaamse Geluwe een bedrijf met 52.000 moederdieren. Antibiotica is voor hen een belangrijk aandachtspunt. “Bioveiligheid is heilig op ons bedrijf. We werken ook aan een hoge kwaliteit van de kuikens. Daardoor kunnen we antibiotica tot een absoluut minimum beperken.”

Jan Van Bavel

In 2007 nam Annelies het bedrijf van haar ouders met 21.000 moederdieren gedeeltelijk over. Twee jaar later volgde een uitbreiding en stapte John erin. Het koppel heeft 3 kinderen: Aymeric, Celestin en Guillaume. “In 2016 hebben we het bedrijf volledig overgenomen en nog verder uitgebreid tot 52.000 moederdieren in 6 stallen”, vertelt John. “De kippen arriveren hier van het opfokbedrijf als ze 18 à 19 weken oud zijn. De eerste eieren leggen ze op een leeftijd van 23 weken. De topproductie halen we rond week 30. Tussen week 57 en 60 worden ze verkocht als soepkip.”

Groot bewustzijn

John en Annelies volgen het lastenboek Belplume en zijn aangesloten bij het AB Register. Ze zijn zich goed bewust van het antibioticagebruik op hun bedrijf. Ze geven alleen wat nodig is. “Het is zeker een aandachtspunt”, stelt John. “Als we sommige antibiotica die werkzaam en dus niet resistent zijn, willen blijven gebruiken, moeten we er zuinig mee omspringen. Zeker ook omdat we bij moederdieren maar een beperkt aantal middelen kunnen inzetten. “Vleeskippenhouders krijgen liefst kuikens van een koppel moederdieren dat nog geen antibiotica heeft gehad”, zegt Annelies. Een goede kuikenkwaliteit is vaak al de start van een mooie antibioti-

“Als onze kippen geen stress hebben, hebben ze zelden antibiotica nodig.”

careductie in de volgende schakel. “Maar je werkt met levende wezens en de ene ronde is de andere niet. Dat heeft ook te maken met een winter- of een zomerkoppel en de druk van buitenaf in een echte pluimveeregio (ziektes als infectieuze bronchitis en dikpokken).”

Vaccinaties en bioveiligheid

Tijdens de opfok krijgen de kippen een uitgebreid vaccinatieschema, in overleg met bedrijfsdierenarts Filip Van Driessche en met Filip Boel, de veearts van de broeierij. Dat is de basis voor de gezondheid van de kippen en hun nakomelingen. John pleit voor een verlengd gebruik van stalvaccins, want mede daardoor is het antibioticage-

bruik de laatste jaren sterk gereduceerd. Verder is bioveiligheid heilig voor John en Annelies. “Iedereen die in de stal binnenkomt – wijzelf, de bedrijfsdierenarts, DGZ-staalnemers ... – moet eerst douchen en kledij en schoeisel van ons bedrijf aantrekken. Dat vinden we een goede gewoonte. We laten niet veel buitenstaanders op ons bedrijf toe.” Heel wat van de herstellingen op het bedrijf voert John zelf uit en wanneer er een onderdeel uit de stal vervangen moet worden, wordt het ontsmet.

Goede bedrijfsvoering

De dierenarts komt alleen langs als John of Annelies het vragen, maar ze hebben wel regelmatig telefonisch contact. “In het ▶

begin van de ronde bespreken we de aanpak”, zegt John. “Het is evident dat je elke dag door je stallen loopt en je dieren observeert. Aan het gedrag van de dieren, het feit dat ze minder dan gewoonlijk eten of drinken, kunnen we vaak al afleiden dat er iets mis is en dat ze ziek zijn of dreigen te worden. We volgen het water- en voerverbruik strikt op. Indien nodig neemt de dierenarts een staal en wordt er een antibiogram uitgevoerd. Gaat het om een bacteriële infectie, dan zijn antibiotica misschien wel nodig. Sommige zaken, bijvoorbeeld natte mest door een slechte vertering, kunnen we opvangen door het drinkwater met een additief aan te zuren. De drinkwaterlijnen worden gereinigd tijdens de ronde en op het einde. Regelmatig laten we ook een wateronderzoek uitvoeren. Maar het belangrijkste is dat we continu goed voeder verstrekken, nu al enkele jaren voeder van Spoomans. We hebben liever niet dat een voeder constant van structuur verandert, zoals bij een nieuwe oogst van mais en tarwe. De kippen mogen niet merken dat ze aan een nieuwe lading voeder beginnen. Zo krijgen ze geen stress, worden ze niet snel ziek en kunnen we een goede kuikenkwaliteit realiseren.” Een goed bedrijfsmanagement en het welzijn van de dieren staan voor John en Annelies duidelijk voorop. Het antibioticagebruik tot het absolute minimum reduceren is een gevolg daarvan, geen doel op zich. “Maar nu steeds meer bedrijven een goed management voeren, zal de antibioticareductie grotendeels vanzelf gerealiseerd worden”, besluit John. ■

Doe de Biocheck

De faculteit Diergeneeskunde van de universiteit van Gent ontwikkelde de Biocheck.Ugent voor varkens-, rundvee- en vleeskippenbedrijven. Met dat gratis scoringsysteem kan je de kwaliteit van de bioveiligheid op je bedrijf op een onafhankelijke manier evalueren. Na het invullen van een vragenlijst krijg je een rapport dat een objectief overzicht geeft van de bioveiligheid op je bedrijf en maatregelen aanduidt die jij op je bedrijf zou kunnen nemen.

 www.biocheck.ugent.be

“Iedereen wordt beter van een kleiner antibioticagebruik.”

Bij twijfel even wachten

In Weelde hebben Bart Bax en zijn echtgenote Helene Luyten een bedrijf met in totaal 255.000 vleeskuikens. Bart erkent de voordelen van een verdere reductie van het antibioticagebruik op de bedrijven. “Wanneer we twijfelen om een middel in te zetten, zal ik meestal afwachten.”

Jan Van Bavel

Bart nam in 2008 het bedrijf met bijna 85.000 vleeskuikens over van zijn vader Jan, die nog dagelijks een handje helpt. Hij heeft het bedrijf 5 jaar geleden uitgebreid met 2 stallen in Poppel, waardoor de 255.000 vleeskuikens verspreid zitten over 6 stallen in Weelde en 2 in Poppel. Ook broer Gert heeft een vleeskuikenbedrijf. Bart en Helene hebben 3 kinderen: Laurens, Nicolas en Artuur. “Onze eendagskuikens worden al bij broederij David ingeënt tegen

diverse ziekten”, zegt Bart. “We zorgen ervoor dat de stalvloer-temperatuur 30 °C bedraagt en de kuikens meteen toegang hebben tot voer en vers water.” Onder de grondig gereinigde en ontsmette drinklijnen leggen ze voer op panden met kuikenpapier. Zo leren de kuikens snel eten en drinken. Is de kuikenkwaliteit minder, dan kan het soms aangegeven zijn om in het begin van de ronde antibiotica in te zetten om het totale antibioticagebruik in de

Tips voor een goede start

- 1** Zorg voor een vloertemperatuur van minimaal 28 °C als de eindagskuikens arriveren.
- 2** Hou het strooiselbed dun, dat zorgt later voor droger strooisel en minder mest.
- 3** Strooi minimaal 25 à 30 g voer per kuiken op kuikenpapier (meer bij oude voerpannen).
- 4** Ontsmet en reinig de drinksystemen consequent wanneer de stal leeg staat.
- 5** Ventileer de eerste levensweek met minstens 1 m³/kg/uur.
- 6** Zorg tijdens de lichtfase van de eerste 36 uur minstens voor 20 à 30 lux. Pas daarna kun je dimmen.

Dossier

Wouter Wytynck

adviseur Dierlijke Veredeling Boerenbond
wouter.wytynck@boerenbond.be

Alleen als het écht moet

Antibiotica zijn belangrijk om bacteriële ziekten te bestrijden. Vroeger werden ze snel ingezet als de gezondheid van de kippen in gevaar kwam. Ze werden zelfs preventief gebruikt, wat nefast is voor de vorming van resistente bacteriën. Het was vroeger vooral belangrijk dat de wachttijden gerespecteerd werden, zodat gegarandeerd kon worden dat het vlees antibioticavrij was. De laatste tien jaar kwam het besef dat we omzichtig moeten omspringen met antibiotica, aangezien er op termijn te weinig werkbare middelen beschikbaar zullen zijn. We mogen antibiotica dus alleen nog inzetten als het echt moet. Veelal wordt er een antibiogram gemaakt, zodat het juiste middel ingezet kan worden. Via het AB Register krijgen de pluimveehouders nu een correct beeld van hun antibioticagebruik per ronde. Het ijkingsrapport zal visualiseren waar ze zich bevinden ten opzichte van de andere deelnemers. Belplume zal samen met de bedrijfsdierenarts de grootgebruikers aanzetten om hun gebruik te verminderen. Wanneer antibiotica oordeelkundiger gebruikt worden, zal dat een positief effect hebben op de resistentievorming en kunnen we ze blijven inzetten.

loop van de ronde te verminderen. “Na twee weken krijgen de kuikens via het drinkwater een enting tegen *Newcastle disease* (NCD) en infectieuze bronchitis (IB), 4 dagen later eentje tegen de ziekte van Gumboro. Rond dag 35 komt een vangploeg langs, zodat een deel van de kippen al naar de slachterij kan. Ik let er dan op dat hun kratten goed gereinigd zijn en de leden van de vangploeg schone wegwerperoveralls en laarzen dragen. Veevoederbedrijf De Heus neemt onze kippen af en zet ze af bij diverse Belgische en Nederlandse slachterijen.”

Evidente bioveiligheid

Bart staat 100% achter het feit dat de pluimveehouders het antibioticagebruik op hun bedrijf nog meer moeten reduceren. “Ik zie er de voordelen van, want iedereen wordt er beter van. Bioveiligheid is voor ons evident. We gebruiken altijd een voetbad, schone bedrijfskledij en schoeisel. We ontsmetten de banden van onze machine om vlas te lossen, gebruiken gemerkte emmers en

gereedschap per stal ... De bedrijfsdierenarts en medewerkers van de broederij en ikzelf zijn de enigen die in onze stal komen. We passen dan alle bioveiligheidsmaatregelen toe. Na elke ronde reinigen we de stallen grondig en een servicebedrijf ontsmet ze twee keer: een keer de totale stal en een keer de vloer, want die blijkt het gevoeligst voor besmetting. Als de dierenarts twijfelt om antibiotica in te zetten, wacht ik liever een of twee dagen af. Dan is het probleem ook niet zo acuut. Een kip is sterk en de genetica is de voorbije jaren enorm verbeterd. Ik leid veel af uit de snelheid waarmee de kippen weer samentroepen als ik in de stal tussen de dieren loop, net als uit hun dagelijks verbruik van water en voer. Ik sta er volledig achter dat de pluimveehouders gemonitord worden, maar in een ideale wereld zou dat ook gebeuren bij de voederbedrijven, de broederijen en de dierenartsen. Daar valt misschien ook nog wat reductiewinst te halen.” ■